

Artikel 29 Forumkeuze en rechtskeuze

- Lid 1 Forumkeuze: Rotterdam
 Lid 2 Rechtskeuze: Nederlands recht

Artikel 29 lid 1 – Forumkeuze: Rotterdam

Bevoegde rechter te Rotterdam

De Raad van Bestuur van de Stichting Vervoeradres heeft besloten om in de AVC 2002 een zogenoemde jurisdictie- of forumkeuzeclausule op te nemen. Dit artikel 29 is op 1 januari 2013 in werking getreden.¹

In de praktijk is gebleken dat van de in het oude art. 29 geboden mogelijkheid om geschillen aan arbiters voor te leggen bijna nooit gebruik wordt gemaakt. Daarom is er nu voor gekozen om in de AVC 2002 één bevoegde rechter aan te wijzen, de rechter te Rotterdam. Dit laat onverlet dat partijen in plaats van de Rechtbank Rotterdam ook kunnen kiezen voor arbitrage, zie hierna bij art. 29 lid 1 ‘Arbitrage’.

Hoewel er in verhouding met de internationale (CMR-)wegvervoorzaken betrekkelijk weinig nationale (AVC-)wegvervoorzaken bij Nederlandse rechtbanken komen², werden die AVC-zaken door diverse rechtbanken in Nederland behandeld. Daar is nu een eind aan gekomen voor binnenlandse wegvervoerovereenkomsten waarop de laatste versie van de AVC 2002 van toepassing is verklaard en welke overeenkomsten zijn gesloten op of na 1 januari 2013. Dan is de Rechtbank Rotterdam bij uitsluiting van andere rechtbanken in Nederland (meestal de rechtbank van de woonplaats van de gedaagde) bevoegd om van geschillen tussen partijen bij de vervoerovereenkomst (dit zijn de afzender, de vervoerder en de geadresseerde) kennis te nemen.

Op deze regel bestaan twee belangrijke uitzonderingen:

Kantonrechter bevoegd

- a) De kantonrechter blijft bevoegd in zaken tot € 25.000,-. Door de kantonrechter worden behandeld en beslist zaken betreffende vorderingen van ten hoogste € 25.000,-. Dit kunnen zowel ladingclaims als vrachtvorderingen zijn. De hoofdregel is dat de kantonrechter van de woonplaats van de gedaagde bevoegd is om dergelijke vorderingen te behandelen (art. 99

1 Een verkorte versie van deze toelichting op art. 29 is opgenomen in *W&W oktober 2012*, nr. 68, p. 4-6.

2 In Schip & Schade zijn vanaf 1972 tot en met december 2013 677 CMR-zaken en 90 AVC-zaken gepubliceerd.

Artikel 29

Rv.). De in de AVC 2002 gekozen (kanton)rechter te Rotterdam is dan niet meer bevoegd tenzij partijen na het ontstaan van het geschil alsnog voor die kantonrechter in Rotterdam kiezen (art. 108 lid 2 (a) Rv.). Dat laatste is natuurlijk aan te raden, maar als het op een procedure dreigt uit te lopen wil de gedaagde daar dikwijls niet aan meewerken.

Dit alles betekent dat als een vervoerder uit Amsterdam een vrachtvordering van bijvoorbeeld €20.000,- heeft op een afzender in Maastricht, hij deze afzender moet dagvaarden bij de Rechtbank Maastricht sector kanton. Evenzo moet een geadresseerde in Leeuwarden die een ladingclaim van €25.000,- heeft tegen een vervoerder Amsterdam, deze vervoerder dagvaarden bij de Rechtbank Amsterdam sector kanton. In beide gevallen werkt de forumkeuzeclausule niet!

Overigens, als er in bovenstaande gevallen toch bij de Rechtbank Rotterdam sector kanton gedagvaard wordt, moet de Rotterdamse kantonrechter de zaak ambtshalve verwijzen naar de wel bevoegde rechter (art. 110 lid 1 en lid 2 Rv.), in onze voorbeelden naar de kantonrechter in Maastricht respectievelijk in Amsterdam. Volledigheidshalve: de door de dagvaarding bij de Rechtbank Rotterdam gestuite verjaringstermijn blijft gestuit ook al wordt de zaak doorverwezen naar een andere Nederlandse rechter.

Kort geding

- b) In kort geding zaken, bijvoorbeeld ter opheffing van een beslag, is in principe bevoegd die voorzieningenrechter die ook het verlot tot het leggen van het beslag heeft gegeven. Bijvoorbeeld de vervoerder legt conservatoir derdenbeslag op een bankrekening van de afzender om onbetaalde vracht te incasseren. De voorzieningenrechter die het verlot tot het leggen van het derdenbeslag heeft verleend (de rechter binnen wiens rechtsgebied de schuldenaar woonplaats heeft) is ook de rechter die bevoegd is in kort geding het beslag op te heffen (art. 705 lid 1 Rv).

De bevoegde voorzieningenrechter die verlot tot het leggen van beslag verleent, is de rechter binnen wiens rechtsgebied de te beslaggen goederen zich bevinden of – bij een beslag op een bankrekening – de rechter binnen wiens rechtsgebied de schuldenaar woonplaats heeft (art. 700 lid 1 Rv). Daarnaast blijft de gekozen (voorzieningen)rechter van de Rechtbank Rotterdam op zich ook bevoegd om dat beslag op te heffen, maar het is ongebruikelijk een dergelijk opheffings kort geding te voeren voor een andere rechter dan de rechter die het verlot tot beslaglegging heeft verleend. Overigens blijft bij vorderingen tot €25.000,- naast de voorzieningenrechter – en dit ter keuze van de eiser (art. 254 lid 4 Rv) – ook de gewoon bevoegde

kantonrechter¹ bevoegd in kort geding het beslag op te heffen. Nogmaals, in de praktijk komt het eigenlijk niet voor dat de eiser voor een opheffings kort geding kiest voor de kantonrechter.

Retentie en bevoegde rechter

Het komt regelmatig voor dat een vervoerder een retentierecht op de lading uitoefent voor onbetaalde vracht (zie bij art. 23 'Algemeen'). De geadresseerde tevens eigenaar van de vastgehouden lading zal een vordering tot afgifte van zijn goederen tegen de vervoerder instellen. Dit moet hij dan doen bij de gekozen rechter, de voorzieningenrechter in Rotterdam. Die voorzieningenrechter kan die vordering tot afgifte toewijzen en met dat vonnis in de hand kan de geadresseerde de vervoerder dwingen de goederen aan hem af te geven.

Een derde-eigenaar, de eigenaar van de goederen die geen partij (afzender of geadresseerde) is bij de vervoerovereenkomst, is niet gebonden aan de forumkeuzeclausule. Hij zal in principe zijn vordering tot afgifte moeten instellen bij de voorzieningenrechter van de woonplaats van de gedaagde, in feite de vervoerder.

Binnenlands vervoer

De forumkeuzeclausule werkt alleen voor vervoerovereenkomsten die binnenlands vervoer betreffen. Vervoerzaken betreffende internationaal wegvervoer zijn niet zonder meer onderworpen aan de keuze voor de Rechtbank Rotterdam. Dat komt omdat het CMR-verdrag van toepassing is op een overeenkomst van internationaal wegvervoer en dit verdrag kent een eigen bevoegdheidsregeling (art. 31 CMR). Naast de door partijen gekozen rechter blijft ook bevoegd de rechter van de plaats van inontvangstneming van de goederen of de rechter van de plaats van bestemming van de goederen.

Woonplaats in Nederland

De forumkeuze voor de rechter te Rotterdam geldt trouwens alleen wanneer de betrokken partijen (afzender, vervoerder en geadresseerde) hun woonplaats in Nederland hebben. Een natuurlijke persoon (zoals een 'eigen rijder') heeft, kort gezegd, zijn woonplaats ter plaatse waar hij woont en een rechtspersoon heeft zijn woonplaats waar hij zijn statutaire zetel heeft (art. 1:10 BW).

Dit betekent dat wanneer een Japanse reder als afzender rechtstreeks (dat wil zeggen niet via zijn Nederlandse dochtervennootschap of via zijn Nederlandse agent) contracteert met een Nederlandse vervoerder voor

1 De 'gewoon bevoegde' kantonrechter is meestal de kantonrechter van de woonplaats van gedaagde en niet de gekozen rechter te Rotterdam.

Artikel 29

vervoer over de weg van een container van Rotterdam naar Maastricht, de forumkeuzeclausule van de AVC 2002 niet van toepassing is. De Japanse reder zal zijn ladingclaim moeten instellen bij de rechtbank van de woonplaats van de vervoerder. Maar omgekeerd hoeft de Nederlandse vervoerder de Japanse reder voor een vrachtvordering niet te dagvaarden voor de rechter van de woonplaats van die reder in Japan. Want in een dergelijk geval geldt de bijzondere bevoegdheidsregel dat de Nederlandse rechter bevoegd is wanneer de verbintenis uit de overeenkomst (de verplichting tot betaling van de vracht) in Nederland moet worden uitgevoerd (art. 6 onder a Rv.). Die Nederlandse rechter is in dit geval (de Japanse reder is de gedaagde) de rechter van de woonplaats van de eiser, dat is de woonplaats van de vervoerder. Maar procederen tegen zo'n Japanse reder heeft alleen maar zin als het vonnis kan worden geëxecuteerd op vermogensbestanddelen van die buitenlandse reder in Nederland of in Europa. Meestal zal het dan om een schip van die reder gaan of een bankrekening die de reder hier in Nederland aanhoudt.

De forumkeuze van de AVC 2002 werkt ook niet als een Nederlandse afzender met een Duitse vervoerder voor binnenlands wegvervoer in Nederland contracteert.

In al die internationale gevallen doen partijen er verstandig aan apart een duidelijke forumkeuze – bij voorkeur voor de Rechtbank Rotterdam – schriftelijk overeen te komen.

Binnenlands CMR-vervoer

Het komt vaak voor dat ook bij binnenlands vervoer in Nederland op basis van 'CMR' wordt gereden. In een aantal van dergelijke overeenkomsten worden dan de AVC 2002 aanvullend van toepassing verklaard en daarmee ook de forumkeuzeclausule van de AVC; zie art. 3 'Aanvullend van toepassing op CMR-vervoer'.

De Hoge Raad heeft in het verleden al uitgemaakt dat in een dergelijk geval het CMR-aansprakelijkheidsregime van toepassing is.¹ Maar geldt dat ook voor de bevoegdheidsregeling van art. 31 CMR? Ik denk dat dat inderdaad het geval is. Naast de door partijen in de AVC 2002 gekozen Rechtbank Rotterdam, blijft bevoegd de rechtbank van de plaats van inontvangstneming van de goederen (bijvoorbeeld Amsterdam) en de plaats van bestemming van de goederen (bijvoorbeeld Maastricht); zie art. 630 Rv. Strikt genomen kan de gedaagde ook gedagvaard worden bij de rechter van diens verblijfplaats,

1 Hoge Raad 26 mei 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD0808, NJ 1992, 105 m. nt. J.C. Schultsz, S&S 1989, 94, 'Zerstegen-Van der Harst/Norfolkline' en Hoge Raad 5 januari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AA9308, NJ 2001, 391 m. nt. K.F. Haak, S&S 2001, 61, 'Cigna/Overbeek'.

hoofdzetel, filiaal of agentschap door bemiddeling waarvan de vervoerovereenkomst is gesloten (art. 31 lid 1a CMR).

Het lijkt mij bij binnenlands 'CMR-vervoer' verstandig uitdrukkelijk en schriftelijk af te spreken dat art. 31 CMR niet van toepassing is en dat uitsluitend de bevoegde rechter te Rotterdam bevoegd is. Bij binnenlands wegvervoer berust de toepasselijkheid van het CMR-verdrag op een partijafpraak en dan mag je ook afspreken bepaalde artikelen van dat verdrag uit te sluiten. Persoonlijk kies ik er trouwens voor alleen de aansprakelijkheidsartikelen 17 tot en met 29 CMR op een dergelijke vervoerovereenkomst met zoveel woorden van toepassing te verklaren om zo geen last te hebben van andere CMR-artikelen over bevoegdheid, verjaring en dergelijke.

Ook achteraf, als het geschil al ontstaan is en de AVC 2002 op de vervoerovereenkomst van toepassing zijn, kunnen partijen alsnog overeenkomen een geschil aan arbitrage te onderwerpen in plaats van het geschil te laten beslechten door de rechter te Rotterdam of door de volgens de CMR bevoegde rechter. Zij dienen dan schriftelijk de hierna bij art. 29 lid 1 'Arbitrage' genoemde arbitrageclausule met elkaar overeen te komen.

*Voortvloeien uit
of samenhangen
met*

De forumkeuze voor de Rechtbank Rotterdam geldt niet alleen voor vorderingen die rechtstreeks voortvloeien uit de vervoerovereenkomst zoals ladingclaims en vrachtvorderingen, maar zij geldt ook voor vorderingen die samenhangen met de vervoerovereenkomst zoals vorderingen gegrond op onrechtmatige daad. Een voorbeeld is de zogenoemde 'Cargafoor-situatie' waarbij in de tankwagen gecontamineerd azijnzuur het gezonde azijnzuur in de landtank ook contamineert.¹ De vordering van de geadresseerde wegens schade aan het azijnzuur in de landtank zal gebaseerd zijn op onrechtmatige daad. De Rechtbank Rotterdam is ook ten aanzien van die vordering de bevoegde rechter nu deze vordering, die weliswaar niet voortvloeit uit de vervoerovereenkomst, wel samenhangt met de vervoerovereenkomst.

Een derde (bijvoorbeeld de eigenaar van een auto waar de lading op gevallen is), die de vervoerder aanspreekt op grond van onrechtmatige daad, is natuurlijk niet gebonden aan de rechterskeuzeclausule nu op zijn rechtsverhouding met de vervoerder de AVC 2002 niet van toepassing zijn.

1 Het Cargafoor-arrest, Hoge Raad 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1333, NJ 1995, 114, S&S 1994, 72 wordt besproken bij art. 13 lid 1 'Tijdens het vervoer beschadigde goederen brengen schade toe aan andere zaken'.

Artikel 29

Tenzij anders overeengekomen De forumkeuzeclausule van art. 29 lid 1 werkt niet als partijen schriftelijk anders zijn overeengekomen over de bevoegdheid van de rechter te Rotterdam.

Dat speelt met name als partijen arbitrage zijn overeengekomen. Bij toepasselijkheid van de AVC moeten zij dan wel, naast een duidelijke arbitrageclausule, toepasselijkheid van art. 29 lid 1 hebben uitgesloten.

In een (raam)contract kan natuurlijk ook met zoveel woorden worden opgeschreven dat bijvoorbeeld uitsluitend de Rechtbank Amsterdam bevoegd is om van de geschillen kennis te nemen. Voor de duidelijkheid is het aan te raden om in een dergelijke afwijkende forumkeuzeclausule te vermelden dat art. 29 lid 1 AVC 2002 niet van toepassing is.

Arbitrage Het staat partijen ook vrij om in plaats van een bevoegde rechter aan te wijzen arbitrage overeen te komen. Arbitrage kan nuttig zijn als tussen de afzender en de vervoerder een raamcontract is gesloten en het niet de bedoeling is dat geadresseerden ladingclaims bij de vervoerder indienen, bijvoorbeeld bij een distributieovereenkomst. De opstellers van de AVC 2002 en de Stichting Vervoeradres raden in dat geval TAMARA-arbitrage aan. Partijen kunnen de volgende arbitrage-clausule in hun (raam)overeenkomst opnemen:

“Alle uit of in verband met deze overeenkomst voortvloeiende geschillen worden onderworpen aan arbitrage te Rotterdam overeenkomstig het TAMARA Arbitragereglement (www.tamara-arbitration.nl). Art. 29 lid 1 AVC 2002 is niet van toepassing op deze overeenkomst.”

Artikel 29 lid 2 – Rechtskeuze: Nederlands recht

Nederlands recht Nederlands recht wordt met zoveel woorden van toepassing verklaard op iedere vervoerovereenkomst waarop deze AVC 2002 van toepassing zijn. Dus ook op de vervoerovereenkomst tussen een Nederlandse afzender en een Duitse vervoerder. De regel van art. 29 lid 1 dat beide partijen in Nederland gevestigd moeten zijn geldt niet voor art. 29 lid 2, de toepasselijkheid van Nederlands recht op de vervoerovereenkomst.

CMR toepasselijk Nederlands recht is zelfs van toepassing op een overeenkomst van internationaal wegvervoer indien de AVC 2002 (en dus ook art. 29) aanvullend van toepassing zijn verklaard op die overeenkomst. Natuurlijk, de bepalingen van het CMR-verdrag en dat geldt met name voor het aansprakelijkheidsregime van de CMR, zijn uiteraard van toepassing maar onderwerpen die niet door de CMR worden geregeld, zoals de incasso van vracht, worden beheerst door het

door partijen gekozen Nederlandse recht, in casu art. 7 lid 3 'Buitengerechtelijke incassokosten'. Zie ook art. 3 'AVC Aanvullend van toepassing op CMR-vervoer'.

Op alle rechts- verhoudingen

Niet alleen vorderingen uit wanprestatie die rechtstreeks voortvloeien uit de vervoerovereenkomst, maar ook een vordering uit onrechtmatige daad van de ene partij bij de vervoerovereenkomst jegens zijn wederpartij is onderworpen aan Nederlands recht.

Wanneer bij een 'Cargofoor-situatie' als beschreven bij art. 29 lid 1 en welke contaminatie plaatsvindt in Duitsland, een Duitse geadresseerde¹ wegens contaminatieschade aan zijn azijnzuur in de landtank een vordering gegrond op onrechtmatige daad wil instellen tegen zijn Nederlandse vervoerder, zal de Nederlandse rechter Nederlands recht op die vordering gegrond op de onrechtmatige daad toepassen.

Let op, naar Duits recht wordt een 'Cargofoor-vordering' als 'positive Vertragsverletzung' aangemerkt en op een dergelijke vordering blijft de CMR van toepassing. In Duitsland wordt art. 23 lid 4 CMR ("verdere schadevergoeding is niet verschuldigd") zo uitgelegd dat onder de CMR alleen schade aan of verlies van de vervoerde goederen voor vergoeding in aanmerking komt en dat derhalve de onderhavige contaminatieschade van het azijnzuur in de landtank, welke schade een direct gevolg is van de contaminatie van het vervoerde azijnzuur in de tankwagen, van vergoeding is uitgesloten.²

Kortom, of de vordering nu gebaseerd is op wanprestatie of op onrechtmatige daad, Nederlands recht is van toepassing mits die vordering verband houdt met de vervoerovereenkomst waarop de AVC 2002 van toepassing zijn en het gaat om partijen bij die vervoerovereenkomst, te weten de afzender, de vervoerder en, na toetreding, de geadresseerde.

- 1 Een geadresseerde die aflevering van de vervoerde goederen verlangt, treedt toe tot de vervoerovereenkomst en wordt partij bij die overeenkomst (zie bij art. 1 lid 3 'Wie is geadresseerde?').
- 2 Zie meer uitgebreid over 'Cargofoor-schade' en andere vormen van schade ontstaan bij het lossen bij art. 13 lid 1 'Tijdens het vervoer beschadigde goederen brengen schade toe aan andere zaken', alsmede mijn bijdrage in SVA-syllabus 2006, hoofdstuk 4 Schade bij lossen, p. 35-38.

